

Мельник Г.М.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ В ПОЛЬЩІ

Анотація. В статті описані результати емпіричного дослідження дозвіллевої поведінки українських мігрантів в Польщі. Детально охарактеризовано особливості їхньої дозвіллевої діяльності в новому середовищі. Визначено види дозвілля, яким надають перевагу українці різних вікових груп і категорій, які проживають за кордоном. З'ясовано як змінилася дозвіллева поведінка українців після переїзду за кордон та названо фактори, які на це впливають. Зроблено відповідні висновки за результатами дослідження.

Ключові слова: дозвіллева діяльність, дозвіллева поведінка, види дозвілля, активне дозвілля, пасивне дозвілля, українські мігранти, адаптація.

Abstract. The article presents the results of the empirical research on the Ukrainian migrants' leisure behavior in Poland. The features of their leisure activities in the new environment are described in detail. The leisure activity types preferred by Ukrainians of different age groups and categories living abroad are determined. The way the leisure behavior of Ukrainians has changed after moving abroad is identified, and the factors influencing the change are given. Relevant conclusions based on the results of the study are drawn.

Key words: leisure activities, leisure behavior, leisure activity types, active leisure, passive leisure, Ukrainian migrants, adaptation.

Глобалізація характеризується об'єднанням економічного, інформаційного та соціокультурного простору. Важливість процесу адаптації до нового соціокультурного простору пояснюється тим, що своєчасна адаптація/соціалізація є передумовою успішної самореалізації особистості в усіх сферах життєдіяльності, включаючи дозвілля. Особливо це стосується мігрантів, які з тих чи інших причин вирішили переїхати в іншу країну. Повномасштабна війна росії проти України змусила велику кількість українців (переважно жінок і дітей) виїхати за кордон у пошуках тимчасового притулку. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, кількість українців, які виїхали за кордон, сягнула понад 6,5 мільйона осіб. Більшість поїхала до Польщі – понад 3,5 млн людей. Існують також інші категорії українців, які проживають за кордоном: трудові мігранти; студенти, які здобувають освіту в іноземних вузах; ті, які знаходяться на лікуванні. Опинившись у незнайомій країні, вони змушені адаптуватися до нових умов життя: облаштувати житло, знайти роботу або місце навчання, організувати вільний час/дозвілля. В даних умовах сфера дозвілля і вільного часу стає більш важливою і привабливою, оскільки вона створює умови для реалізації творчого потенціалу, здійснення культурних запитів людини та зниження напруження в режимі трудової діяльності. Крім того, дозвіллева діяльність стає визначальним фактором формування культури.

Для того, щоб досліджувати дозвілля та дозвіллеву діяльність, необхідно розуміти дані поняття та їх відмінність від схожих понять. Наукова література інтерпретує поняття «дозвілля» по-різному. «Це частина вільного часу, що використовується для занять, які сприяють, в основному, відновленню фізичних,

розумових та психічних сил людини» [1, с. 86]. «Час, який людина використовує на власний розсуд, і який витрачається на діяльність, обрану індивідом і корисну для нього самого» [2]. «Дозвілля – це не стільки діяльність, скільки стан душі, що досягається через зовнішнє вираження» [3].

Отже, дозвіллева діяльність – це усвідомлена і цілеспрямована активна діяльність людини, метою якої є задоволення потреб у пізнанні власної особистості та навколишнього світу, і яка здійснюється безпосередньо й опосередковано в умовах вільного від роботи часу. До того ж вона реалізує життєву мету та завдання людини (наприклад, отримання знань, вмінь та навичок; формування норм поведінки; засвоєння культурних цінностей; вдосконалення суспільної діяльності тощо) [4]. Вибір та змістовне наповнення дозвіллевої діяльності є дуже індивідуальним, оскільки особистість підсвідомо орієнтується на власні вподобання, соціальні цінності, звичаї.

Дозвілля вважають крос-культурним і загальнолюдським феноменом, що означає, що люди в усіх культурах мають вільний час, який не присвячений виконанню обов'язкових невідкладних справ. Такі види діяльності, як спілкування, музика, танці та рекреація, вживання наркотиків чи алкоголю притаманні всім людям. Емоції, які зазвичай асоціюються з дозвіллям, такі як задоволення, щастя, інтерес і радість, також є загальнолюдськими [5]. Хоча дозвілля, як категорія поведінки або досвіду, є універсальним, дозвіллева поведінка все ж варіюється в різних культурах. Р. Рассел стверджує, що культура впливає на поведінку людини, у тому числі на її вподобання у сфері дозвілля [6].

Розуміння того, як дозвілля відрізняється в різних культурах може дати безпосереднє пояснення того, що спонукає людей займатися певними видами дозвілля в певний час і в певному місці. Метою даного дослідження є аналіз особливостей дозвіллевої поведінки українських мігрантів в Польщі. Дане дослідження здійснювалося крізь призму соціологічного осмислення стереотипної поведінки за певних умов. Метод збору даних – одноразове опитування, створене за допомогою *Google Forms*. Запитання анкети стосувалися чинників, які можуть впливати на дозвіллеву поведінку (вік, стать, сфера занять, наявність неповнолітніх дітей, рівень доходів, кількість вільного часу, наявність інфраструктури для відпочинку і дозвілля); видів дозвілля, яким надається перевага (активні, пасивні); змін у дозвіллевій поведінці після переїзду за кордон та причин даних змін. До опитування були залучені українські мігранти різних вікових груп і різноманітних сфер діяльності (освіта, педагогіка, будівництво та архітектура, маркетинг, менеджмент, громадське харчування, продаж і дистрибуція, медицина, перукарські та клінінгові послуги, бухгалтерський облік тощо). Для аналізу їх відповідей були використані якісні, кількісні та компаративні методи.

З метою дослідження особливостей дозвіллевої поведінки українських мігрантів в Польщі, респондентам було запропоновано визначитися з питанням щодо змін у проведенні дозвілля після переїзду за кордон. У 62,6% опитаних ці зміни несуттєві. Кардинально змінили спосіб проведення дозвілля 27% респондентів. 10,4% опитаних не змінили своєї дозвіллевої поведінки. Давайте зупинимось на аналізі даних змін та чинників, які на них впливають. Для

порівняння було запропоновано вказати види дозвілля, якими опитані займалися до переїзду, та яким надають перевагу, перебуваючи за кордоном. Згідно отриманих даних, можна стверджувати, що дозвіллева поведінка українських мігрантів в Польщі дещо змінилася. Менше уваги приділяється таким видам активного дозвілля, як туризм, ігри, велосипедні прогулянки. Відсоток українських мігрантів, які займаються плаванням, фітнесом / танцями, полюванням / рибальством, зменшився майже вдвічі. Майже не змінилася або неістотно зменшилася кількість тих, хто любить організовувати свій відпочинок на природі та відвідувати музеї або виставки. Слід також зазначити, що значно збільшилась кількість тих, хто відвідує тематичні парки в Польщі. Якщо розглядати, як змінилося відношення українців до пасивного дозвілля, то у свій вільний час вони продовжують читати, займатися медитацією тощо. Спостерігається незначне збільшення відсотку тих, хто із задоволенням переглядає улюблені телевізійні програми або фільми, слухає спокійну музику та грає в настільні ігри. Удвічі менше респондентів стали відпочивати на пляжі та відвідувати оздоровчі процедури. Більш ніж удвічі скоротилася кількість тих, хто надає перевагу відвідуванню театрів та кінотеатрів.

У процесі аналізу змін у дозвіллевій поведінці українських мігрантів було виділено ряд чинників, які впливають на дані зміни:

- наявність та кількість вільного часу (більшість (59,1%) мають час на організацію дозвілля лише на вихідних; 24,3% щодня (переважно це студентська молодь); не мають вільного часу 16,6% респондентів (переважно це доросле населення, яке багато працює в різних сферах виробництва та послуг);

- зміна доходів (згідно отриманих даних, так вважає найбільший відсоток опитаних (27%); порівняно з Україною, кількість мігрантів з низьким рівнем доходів збільшилась майже удвічі; приблизно в 1,2 рази зменшилась кількість тих, хто має середній дохід, і втричі тих, хто має високий дохід);

- наявність та доступність необхідної інфраструктури;
- низький рівень мотивації;
- соціальна напруженість (рис. 1).

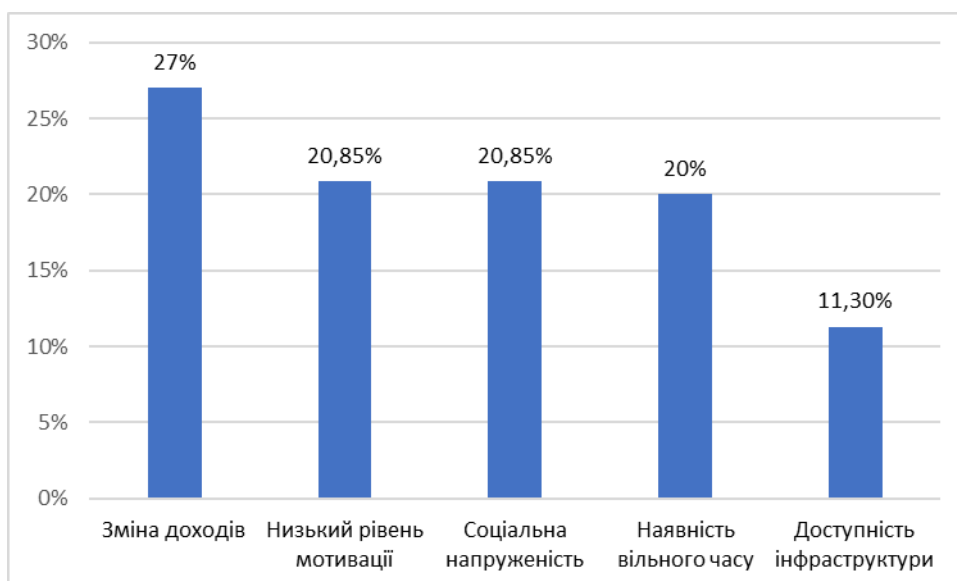

Рис. 1. Причини зміни дозвіллевой поведінки респондентів

Серед інших причин були названі: незнання або недостатній рівень володіння польською мовою; відсутність рідних / друзів та переживання за тих, хто залишився в Україні.

Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що міграційні процеси тісно пов'язані з необхідністю адаптації до іншого соціального та фізичного середовища в новій країні, що, в свою чергу, вносить зміни у дозвіллеву поведінку мігрантів. Хоча результати дослідження свідчать про те, що дозвіллева поведінка українських мігрантів після переїзду в Польщу змінилася, існують види дозвілля, організація яких лишилася незмінною. Це дає відчуття психологічного комфорту, пов'язаного зі стабільністю та звичкою; дозволяє підтримувати зв'язок з колишнім способом життя; сприяє збереженню культури рідної країни тощо. Крім того, це допомагає мігрантам дистанціюватися від проблем, пов'язаних з перебуванням у новому та незнайомому середовищі, і сприяє швидшій асиміляції. Водночас нові можливості для проведення дозвілля (розвинута інфраструктура, знайомство та спілкування з новими людьми, занурення в чужу культуру) спонукають мігрантів змінювати модель своєї дозвіллевої поведінки, що прискорює процес їхньої акомодатії до нового середовища. До інших чинників, які сприяють успішній адаптації українських мігрантів, можна віднести дружні стосунки між Україною та Польщею, сприятливі умови перебування в Польщі, її економічна стабільність, знання польської мови, внутрішня і зовнішня мотивація, рівень культури, свобода вибору тощо.

Список використаних джерел

1. Соціологія: словник термінів і понять. – К.: Кондор, 2006. – 372 с.
2. Alla J.B. and Ajibua (2012) Pattern of Leisure Activity Involvement of Academic and Non-Academic Staff of Tertiary Institutions in Ondo State, Nigeria American Journal of Human Ecology, 1 (1), 28–32. Retrieved from: URL:https://www.researchgate.net/publication/268005913_Pattern_of_Leisure_Activity
3. Murphy, J. (1981). Concepts of Leisure, New Jersey, Prentice Hall. URL: <https://archive.org/details/conceptsofleisur0000murp/page/n229/mode/2up>
4. Шевчук І.В. Педагогічна сутність дозвілля та дозвіллевої діяльності / І. В. Шевчук // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2014. – №1(60). – С. 250 – 258.
5. Chick, G.E. 1998. Leisure and culture: issues for an anthropology of leisure. Leisure Sciences. 20: 111–133. URL:https://www.researchgate.net/publication/248982187_Leisure_and_culture_Issues_for_an_anthropology_of_leisure
6. Russell, R.V. (2005). Pastimes: the context of contemporary leisure (3rd ed.). Champaign, Ill.: Sagamore. URL:<ps://ebin.pub/qdownload/pastimes-the-context-of-contemporary-leisure-7nbsped-1571679715-9781571679710.html>